

interview

‘De reuzen in de zorg

Verpleeghuizen doen een beroep op familie om oma mee te verzorgen. Harrie Kemps over hoe de babyboomers elkaar netjes het graf in moeten helpen.

door Ton de Jong

Hij droeg zijn afscheidsboekje op aan 'mevrouw Grijs' die 85 is, aan gehandicapte Freek, aan Rina in de rolstoel, aan Iohan die al vijftien jaar aan schizofrenie lijdt. Harrie Kemps (69) kende hen nauwelijks. Aan het bed vond je hem niet. Hij was stuurder, vertaler van de behoeften aan het bed naar de besluiten over de zorg in de vergaderzaaltjes. Geldstromen ombuigen zodat ze terecht komen bij de mensen die ze nodig hebben. „Wethouders, ambtenaren en instellingen bewegen om mensen met een beperking mee te laten doen. Dat is de rode draad in mijn leven.“ Enkele jaren geleden ging hij met pensioen als directeur van de Brabantse Raad voor de Volksgezondheid, verhuisde van Vlijmen naar Mook – met uitzicht op de Mookerschans – maar als voorzitter van de Brabantse programmaraad dementie en toezichthouder bij instellingen blijft hij betrokken.

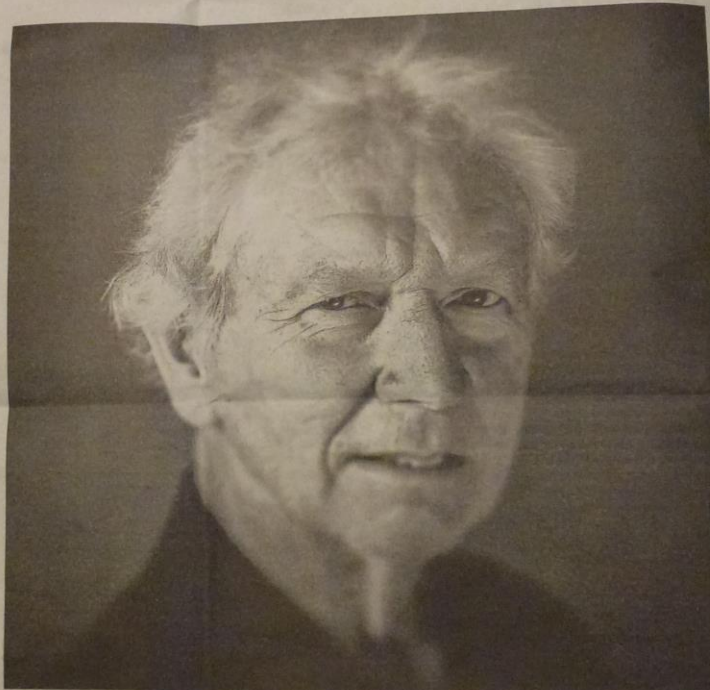
De mountainbike en racefiets in de garage getuigen van een sportief leven. „Ik behoor tot de nachtkaaergeneratie. De meesten van ons blijven lang gezond en vragen pas aan het eind van hun leven om veel zorg.“ Dan nog zijn ze met velen. Zo veel dat verpleeghuizen familieleden onder druk zetten om mee te helpen. Het kwam De Viersprong in Zuid-Holland onlangs op een storm van kritiek te staan.

Terecht?

„In dwang geloof ik niet, maar dat we elkaar moeten helpen staat vast. Ik loop tegen de 70 en behoor tot de babyboomers die nu oud worden. Zo'n grote generatie krijg je niet meer. Aan alles wat tekort voor deze groep. Toen wij jong waren te weinig scholen, later te weinig huizen en nu te weinig zorgplaatsen. Dat kunnen we niet op het bordje van jongeren leggen. We moeten elkaar netjes het graf in helpen.“

Een paar geleden stopten we rond de 60 met werken. Dat woord 67. Die groep zal niet meer de fat hebben om anderen te helpen.

„Siet niet eens. Het verschil tussen 62 en 67 zit vaak niet in vitaliteit, alleen in tijd. Als je 60 bent en gezond, kun je nog voor anderen zorgen op je eigen manier. Het zit hem meer in de mentaliteit en de cultuur. In Helvoert was het zoals in elk Brabantse

Harrie Kemps: „Ik behoor tot de nachtkaaergeneratie. De meesten van ons blijven lang gezond en vragen pas aan het eind van hun leven om veel zorg.“ foto's Maikel Samuels

dorp heel gewoon om elkaar te helpen. Burenhulp was bittere noodzaak; je kon het alleen niet. Daar stond tegenover dat je de si-gaar was als je niet meedeed. Onttrekken was geen optie, wat iets benauwends had. In de jaren zestig en zeventig is die sociale component naar de achtergrond gedrongen. De individualisering bracht meer ruimte voor de eigen ontwikkeling: carrière, welvaart, vakantie, eigen gezinnetje.“

Wie had het sociale overreind kunnen houden? Kerk? Ouders? Scholen?

„De kerk was de aangewezen club, want die had de naastenliefde als morele maat-staf. De kerk brokkelde snel af en de rest van de samenleving vond het allemaal prima. Het ging goed met de economie en de

politiek bemoeide zich er niet mee. De zorg werd een zaak voor verzekeraars, het werd een recht waar je premie voor betaalde en daardoor geclaimd kan worden. Er werd niet verteld dat verzekeraars de zorg voor mensen nooit voor 100 procent kunnen allopen, evenmin dat de bomen niet tot in de hemel groeien. De AWBZ-premie steeg van 8 naar 12 procent en dreigt door te groeien naar 18 procent. Dat kan niet meer, we kunnen niet zo'n groot gedeelte van wat we verdienen in de AWBZ stoppen.“

Dat gat moet nu dan maar worden gevuld door de familie?

„Interessant is wat je hoorde toen verpleeghuis De Viersprong de familie met klem vroeg om bij te springen. De directbetrokkenen, dus de familie, zijn veel positiever dan de mensen die op afstand commentaar geven. Er is een drempel. Het zit gewoon niet meer in onze cultuur. Ieder moet zijn eigen broek ophouden. Gevolg: aan de ene kant is er vraagverlegenheid – mensen durven elkaar geen hulp meer te vragen – en aan de andere kant is er aanbodschaamte – je biedt niet zomaar je hulp aan. De gemeente moet proberen dat te overbruggen.

Buren en vrijwilligers moeten uitgenodigd en verleid worden om iets te doen. Dwang werkt niet. De WMO is nu te veel een bundel regelingen die uitgevoerd moet worden. Belangrijker is een beweging bij burgers op gang te brengen. Burgers moeten meer zelf doen.“

Het is toch nog een vaag verhaal. Ik voel me niet aangesproken door dit soort oproepen. „Je moet concreet zijn in wat je wilt en wat je vraagt. De adviesclub voor mensen met dementie waar ik voorzitter van ben, wil dementievriendelijke gemeenten. De belangstelling is groot. De gemeentebesturen weten dat er geen verpleeghuis in het dorp is met een afdeling voor dementerenden. Het gaat om kleine en grote dingen. Stric-

“Buren en vrijwilligers moeten uitgenodigd en verleid worden om iets te doen. Dwang werkt niet

“Het systeem heeft de neiging te domineren, maar de leefwereld moet dominant zijn

g moeten leren dansen'

kers op restaurants dat ook dementeren-
den welkom zijn. Jan die bij het biljarten
nu de rode bal speelt toch bij het clubje
hoeden. Je kunt een herinneringshuis op-
zetten, dagopvang organiseren en voor de
mensen in het laatste stadium van de ziek-
te voorzieningen creëren waar lichamelijk
en verstandelijk gehandicapten samenwo-
nen. Ik wil niet iedereen door dezelfde
deur jagen, maar er wel zo naar kijken. Dat
moeten we wel, anders trekken we het de
komende twintig jaar niet meer. In de dorpen
worden zorgcorporaties opgericht.
Zorgverzekeraars denken daarover mee.
Ontwikkelen van kleinschalige voorzienin-
gen hoeft geen dure zorg te zijn. In Bra-
bant is dat al een tijd bezig. Ik kom altijd
opgeladen terug van bijeenkomsten waar
mensen uit de praktijk met boerenver-
stand vertellen over logische oplossingen."

*Burgers betrekken bij de zorg is wellicht nog
wel mogelijk in de dorpen, maar hoe wil je dat
doen in de anonieme Vinexwijken? Mij be-
trouwt het gevoel dat het daar onbegonnen
werk is.*

„Dat ziet er inderdaad niet zo rooskleurig
uit. Natuurlijke verbanden zijn er vaak
niet. Dat wil niet zeggen dat ze niet te ont-
wikkelen zijn als de nood aan de man of de
vrouw komt. Ik denk wel dat de overheid
hier extra zal moeten investeren om de la-
stige bereidheid van mensen om iets voor
elkaar te doen op te roepen en aan te wak-
ken. Maar ik sluit niet uit dat hier straks
eerst ongelukken gebeuren: een demente-
rende die onder de auto komt, een psychia-
trische patiënt die door het lint gaat, een
ouder die getsoldeerd overlijdt en pas we-
ten later gevonden wordt. Dat zal de aan-
dacht van mensen voor elkaar mogelijk op-
nieuw activeren. Volgens het oude ada-
mum in tijd van nood leert iedereen bid-
den. Maar zeker weten doe ik het niet.“

*Terug naar het overzichtelijke; dat moet voor
overvloedig uit een dorp komt en in het op-
bouwwerk is begonnen vertrouwd zijn.*

„Toen het parochiehuis verdween, kwam
het buurthuis. In de Bijlmer, waar ik werk-
te, was het soms niet meer dan de onderste
verdieping van een flat. De opbouwwer-
kers stonden schouder aan schouder met
de bewoners, samen vormden zij een front
tegen de gemeente. In de gezondheidszorg
was het niet aan de orde. Daar werden de
bejaardenoorden, ziekenhuizen en ver-
pleeghuizen groter en groter. In de buurt-
centra bleef de menselijke maat intact. Nu
zie je dat zorg en welzijn weer korter bij el-
kaar kruipen, terug naar die menselijke
maat. Ik ben altijd kritisch geweest over
deze systemen. Dat heb ik een beetje van
mijn vader, die zich bleef verzetten tegen
de fusie van de plaatselijke melkfabriek.
Het systeem heeft de neiging te domine-
ren, maar de leefwereld moet dominant
blijven. Zorg is een product geworden. Kijk
naar wie er vroeger en nu de baas is in een
verpleeghuis: niet meer de arts, maar de
verpleegster.“

*Misschien gesproken, maar nu nog het systeem ver-
anderen.
In de gehandicaptenzorg is veel gebeurd.
Nog de zorginstelling Dichterbij wonen vijf-*

duizend cliënten op achthonderd plekken
in kleine voorzieningen. Dan ben je er nog
lang niet. Kijk naar zo'n zorgklos als The-
be. Daar wordt nu fors gesneden in het
middenmanagement. Dat kan dus blijk-
baar. Die managers hebben de uitvoerders
veel te veel last bezorgd. Op naar de buurt-
zorgteams, met nauwelijks management.
Het ziekteverzuim wordt een stuk minder,
want door ziek te zijn bezorg je collega's
meer werk. Het is je eigen verantwoorde-
lijkheid geworden. De grote zorginstellin-
gen moeten omgevormd worden tot wijk-
organisaties, met alles in huis, van de lichte
thuiszorg tot zware zorg in een instelling.
De organisatie mag groot, de uitvoering
moet klein zijn. In de hoofdkantoren moe-
ten ze als reuzen leren dansen. Soepel en le-
nig de zorg aanbieden op maat.“

*Wat kan ons nog meer helpen dan burgerzin
en kleinschaligheid?*

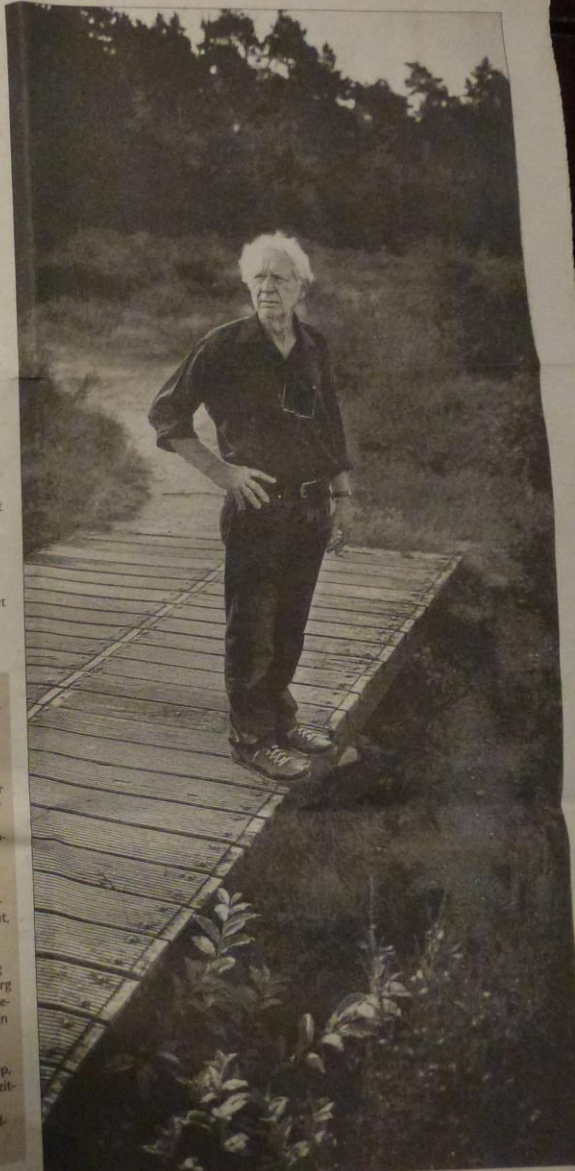
„De technologie. Ouderen onder de 80
(maar ook erboven) zijn vertrouwd met in-
ternet. Er komen een hoop bruikbare din-
gen die ouderen helpen zelfstandig te wo-
nen. De iPad is een vondst. Een hoopvolle
ontwikkeling is dat het voorspelde aantal
mensen dat gaat dementeren mee lijkt te
vallen. De volgende generatie die oud
wordt, is veel vitaler en er zullen remmen-
de medicijnen zijn. Wanneer de weten-
schap erin slaagt het gen in te dammen dat
onze veroudering veroorzaakt, maken we
een grote sprong voorwaarts en kunnen
we wellicht meer dan 100 worden.“

Moeten we dat wel willen?

„Ik persoonlijk wel, mits vitaal. Maar of het
voor de samenleving goed zal zijn...?“

Harrie Kempers

Een kind erbij, een koe erbij, negen kinde-
ren, negen koeien. Zo ging dat in huize
Kempers, tegenover de kerk in Helvoirt. Har-
rie (1944) was de tweede zoon en geroe-
pen om naar het seminarie te gaan. Na het
grootseminarie niet het ambt in, maar naar
Nijmegen voor een theologiestudie. „Waar
ik na anderhalf jaar een andere Maria te-
genkwam. Thuis vonden ze dat in eerste in-
stantie minder leuk, want de verwachting-
gen waren anders, maar zij snapten het.“
Toch nog geboeid door kerk en samenle-
ving. „In de Bijlmer werd een parochie op-
gezet volgens nieuw model. Geen instituut,
maar wat betekent de kerk in een wijk?
Daar schreef ik mijn scriptie over en ik
bleef er hangen als opbouwwerker.“ Terug
naar Brabant, waar hij bij het PON in Tilburg
de belangen behartigde van woonwagene-
bewoners, Surinamers en gehandicapten. Zijn
loopbaan afgesloten als directeur van de
Brabants Raad voor de Volksgezondheid.
Nu toezichthouder bij Dichterbij in Gennep.
Combinatie Jeugdzorg in Eindhoven, voorzit-
ter van de Programmaraad Zorgvernieu-
wing Psychogeriatric en van de Trans-
adviesraad van de Universiteit van Tilburg.

„Ik heb het van mijn vader, die zich bleef verzetten tegen de fusie van de plaatselijke melkfabriek.“

Den Bosch Stad 14/09/2013

interview

‘De reuzen in de zorg moeten leren dansen’ Verpleeghuizen doen een beroep op familie

om oma mee te verzorgen. Harrie Kemps over hoe de babyboomers elkaar netjes het graf in moeten helpen.

door **Ton de Jong**

Hij droeg zijn afscheidsboekje op aan ‘mevrouw Grijs’ die 85 is, aan gehandicapte Freek, aan Rina in de rolstoel, aan Johan die al vijftien jaar aan schizofrenie lijdt. Harrie Kemps (69) kende hen nauwelijks. Aan het bed vond je hem niet.

Hij was stuurder, vertaler van de behoeften aan het bed naar de besluiten over de zorg in de vergaderzaaltjes. Geldstromen ombuigen zodat ze terechtkomen bij de mensen die ze nodig hebben. „Wethouders, ambtenaren en instellingen bewegen om mensen met een beperking mee te laten doen. Dat is de rode draad in mijn leven.” Enkele jaren geleden ging hij met pensioen als directeur van de Brabantse Raad voor de Volksgezondheid, verhuisde van Vlijmen naar Mook – met uitzicht op de Mookerschans – maar als voorzitter van de Brabantse programmaraad dementie en toezichthouder bij instellingen blijft hij betrokken.

De mountainbike en racefiets in de garage getuigen van een sportief leven. „Ik behoor tot de nachtkaaargeneratie. De meesten van ons blijven lang gezond en vragen pas aan het eind van hun leven om veel zorg.”

Dan nog zijn ze met velen. Zo veel dat verpleeghuizen familieleden onder druk zetten om mee te helpen. Het kwam De Viersprong in Zuid-Holland onlangs op een storm van kritiek te staan.

Terecht?

„In dwang geloof ik niet, maar dat we elkaar moeten helpen staat vast. Ik loop tegen de 70 en behoor tot de babyboomers die nu oud worden. Zo’n grote generatie krijg je niet meer. Aan alles was tekort voor deze groep. Toen wij jong waren te weinig scholen, later te weinig huizen en nu te weinig zorgplaatsen. Dat kunnen we niet op het bordje van jongeren leggen. We moeten elkaar netjes het graf in helpen.”

Een paar geleden stopten we rond de 60 met werken. Dat wordt 67. Die groep zal niet meer de fut hebben om anderen te helpen.

„Niet mee eens. Het verschil tussen 62 en 67 zit vaak niet in vitaliteit, alleen in tijd.

Als je 80 bent en gezond, kun je nog voor anderen zorgen op je eigen manier. Het zit hem meer in de mentaliteit en de cultuur.

In Helvoirt was het zoals in elk Brabantse dorp heel gewoon om elkaar te helpen. Burenhulp was bittere noodzaak; je kon het alleen niet. Daar stond tegenover dat je de sigaar was als je niet meedeed. Onttrekken was geen optie, wat iets benauwends had.

In de jaren zestig en zeventig is die sociale component naar de achtergrond gedrongen. De individualisering bracht meer ruimte voor de eigen ontwikkeling: carrière, welvaart, vakantie, eigen gezinnetje.”

Wie had het sociale overeind kunnen houden?

Kerk? Ouders? Scholen?

„De kerk was de aangewezen club, want die had de naastenliefde als morele maatstaf. De kerk brokkelde snel af en de rest van de samenleving vond het allemaal prima. Het ging goed met de economie en de politiek bemoeide zich er niet mee. De zorg werd een zaak voor verzekeraars, het werd een recht waar je premie voor betaalde en daardoor geclaimd kan worden. Er werd niet verteld dat verzekeraars de zorg voor mensen nooit voor 100 procent kunnen afkopen, evenmin dat de bomen niet tot in de hemel groeien. De AWBZ-premie steeg van 8 naar 12 procent en dreigt door te groeien naar 18 procent. Dat kan niet meer, we kunnen niet zo'n groot gedeelte van wat we verdienen in de AWBZ stoppen.”

Dat gat moet nu dan maar worden gevuld door de familie?

„Interessant is wat je hoorde toen verpleeghuis De Viersprong de familie met klem vroeg om bij te springen. De directbetrokkenen, dus de familie, zijn veel positiever dan de mensen die op afstand commentaar geven. Er is een drempel. Het zit gewoon niet meer in onze cultuur. Ieder moet zijn eigen broek ophouden. Gevolg: aan de ene kant is er vraagverlegenheid – mensen durven elkaar geen hulp meer te vragen – en aan de andere kant is er aanbodschaamte – je biedt niet zomaar je hulp aan. De gemeente moet proberen dat te overbruggen.

Buren en vrijwilligers moeten uitgenodigd en verleid worden om iets te doen. Dwang werkt niet. De WMO is nu te veel een bundel regelingen die uitgevoerd moet worden. Belangrijker is een beweging bij burgers op gang te brengen. Burgers moeten meer zelf doen.”

Het is toch nog een vaag verhaal. Ik voel me niet aangesproken door dit soort oproepen.

„Je moet concreet zijn in wat je wilt en wat je vraagt. De adviesclub voor mensen met dementie waar ik voorzitter van ben, wil dementievriendelijke gemeenten. De belangstelling is groot. De gemeentebesturen weten dat er geen verpleeghuis in het dorp is met een afdeling voor dementerenden.

Het gaat om kleine en grote dingen. Stickers op restaurants dat ook dementerenden welkom zijn. Jan die bij het biljarten nu de rode bal speelt toch bij het clubje houden. Je kunt een herinneringshuis opzetten, dagopvang organiseren en voor de mensen in het laatste stadium van de ziekte voorzieningen creëren waar lichamelijk en verstandelijk gehandicapten samenwonen. Ik wil niet iedereen door dezelfde deur jagen, maar er wel zo naar kijken. Dat moeten we wel, anders trekken we het de komende twintig jaar niet meer. In de dorpen worden zorgcorporaties opgericht.

Zorgverzekeraars denken daarover mee.

Ontwikkelen van kleinschalige voorzieningen hoeft geen dure zorg te zijn. In Brabant is dat al een tijd bezig. Ik kom altijd opgeladen terug van bijeenkomsten waar mensen uit de praktijk met boerenverstand vertellen over logische oplossingen.”

Burgers betrekken bij de zorg is wellicht nog wel mogelijk in de dorpen, maar hoe wil je dat doen in de anonieme Vinexwijken? Mij bekruipt het gevoel dat het daar onbegonnen werk is.

„Dat ziet er inderdaad niet zo rooskleurig uit. Natuurlijke verbanden zijn er vaak niet. Dat wil niet zeggen dat ze niet te ontwikkelen zijn als de nood aan de man of de vrouw komt. Ik denk wel dat de overheid hier extra zal moeten investeren om de latente bereidheid van mensen om iets voor elkaar te doen op te roepen en aan te wakkeren. Maar ik sluit niet uit dat hier straks eerst ongelukken gebeuren: een dementerende die onder de auto komt, een psychiatrische patiënt die door het lint gaat, een oudere die geïsoleerd overlijdt en pas weken later gevonden wordt. Dat zal de aandacht van mensen voor elkaar mogelijk opnieuw activeren. Volgens het oude adagium in tijd van nood leert iedereen bidden. Maar zeker weten doe ik het niet.”

Terug naar het overzichtelijke; dat moet voor iemand die uit een dorp komt en in het opbouwwerk is begonnen vertrouwd zijn.

„Toen het parochiehuis verdween, kwam het buurthuis. In de Bijlmer, waar ik werkte, was het soms niet meer dan de onderste verdieping van een flat. De opbouwwerkers stonden schouder aan schouder met de bewoners; samen vormen zij een front tegen de gemeente. In de gezondheidszorg was het niet aan de orde. Daar werden de bejaardenoorden, ziekenhuizen en verpleeghuizen groter en groter. In de buurtcentra bleef de menselijke maat intact. Nu zie je dat zorg en welzijn weer korter bij elkaar kruipen, terug naar die menselijke maat. Ik ben altijd kritisch geweest over grote systemen. Dat heb ik een beetje van mijn vader, die zich bleef verzetten tegen de fusie van de plaatselijke melkfabriek.

Het systeem heeft de neiging te domineren, maar de leefwereld moet dominant zijn. Zorg is een product geworden. Kijk maar wie er vroeger en nu de baas is in een verpleeghuis: niet meer de arts, maar de econoom.”

Mooi gesproken, maar nu nog het systeem veranderen.

„In de gehandicaptenzorg is veel gebeurd.

Bij de zorginstelling Dichterbij wonen vijfduizend cliënten op achthonderd plekken in kleine voorzieningen. Dan ben je er nog lang niet. Kijk naar zo'n zorgkolos als Thebe. Daar wordt nu fors gesneden in het middenmanagement. Dat kan dus blijikbaar. Die managers hebben de uitvoerders veel te veel last bezorgd. Op naar de buurtzorgteams, met nauwelijks management.

Het ziekteverzuim wordt een stuk minder, want door ziek te zijn bezorg je collega's meer werk. Het is je eigen verantwoordelijkheid geworden. De grote zorginstellingen moeten omgevormd worden tot wijkorganisaties, met alles in huis, van de lichte thuiszorg tot zware zorg in een instelling.

De organisatie mag groot, de uitvoering moet klein zijn. In de hoofdkantoren moeten ze als reuzen leren dansen. Soepel en lenig de zorg aanbieden op maat.”

Wat kan ons nog meer helpen dan burgerzin en kleinschaligheid?

„De technologie. Ouderen onder de 80 (maar ook erboven) zijn vertrouwd met internet. Er komen een hoop bruikbare dingen die ouderen helpen zelfstandig te wonen. De iPad is een vondst. Een hoopvolle ontwikkeling is dat het voorspelde aantal mensen dat gaat dementeren mee lijkt te vallen. De volgende generatie die oud wordt, is veel vitaler en er zullen remmende medicijnen zijn. Wanneer de wetenschap erin slaagt het gen in te dammen dat onze

veroudering veroorzaakt, maken we een grote sprong voorwaarts en kunnen we wellicht meer dan 100 worden.”

Moeten we dat wel willen?

„Ik persoonlijk wel, mits vitaal. Maar of het voor de samenleving goed zal zijn...?”

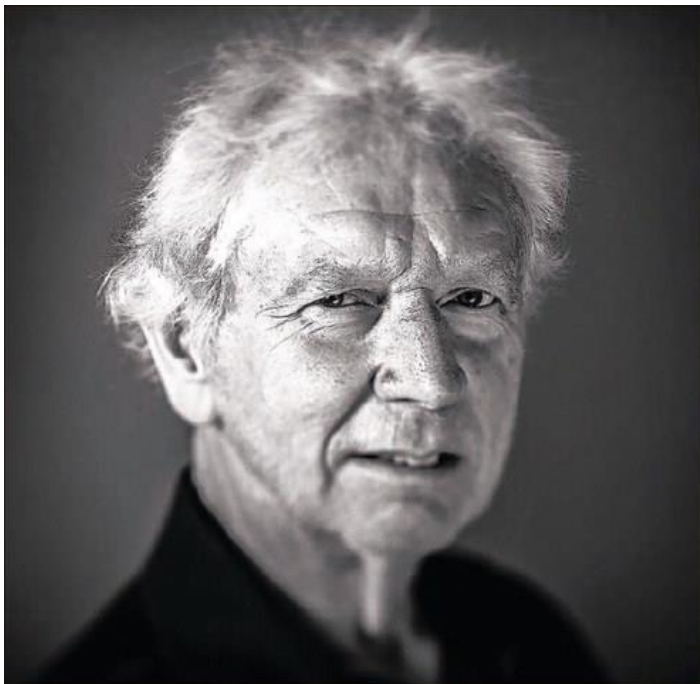
“

Buren en vrijwilligers moeten uitgenodigd en verleid worden om iets te doen. Dwang werkt niet

“

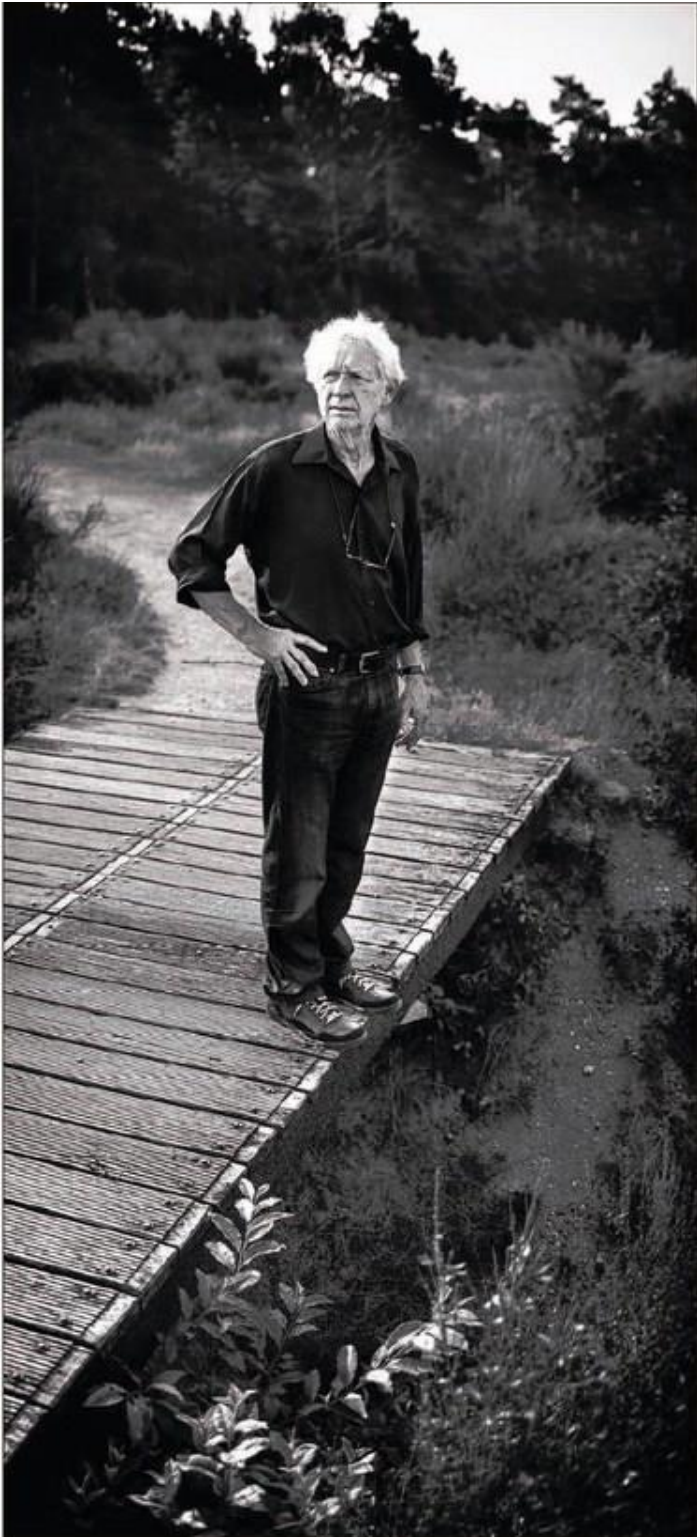
Het systeem heeft de neiging te domineren, maar de leefwereld moet dominant zijn

---

Harrie Kemps: „Ik behoor tot de nachtkarsgeneratie. De meesten van ons blijven lang gezond en vragen pas aan het eind van hun leven om veel zorg.” foto’s Maikel Samuels

---

„Ik heb het van mijn vader, die zich bleef verzetten tegen de fusie van de plaatselijke melkfabriek.”